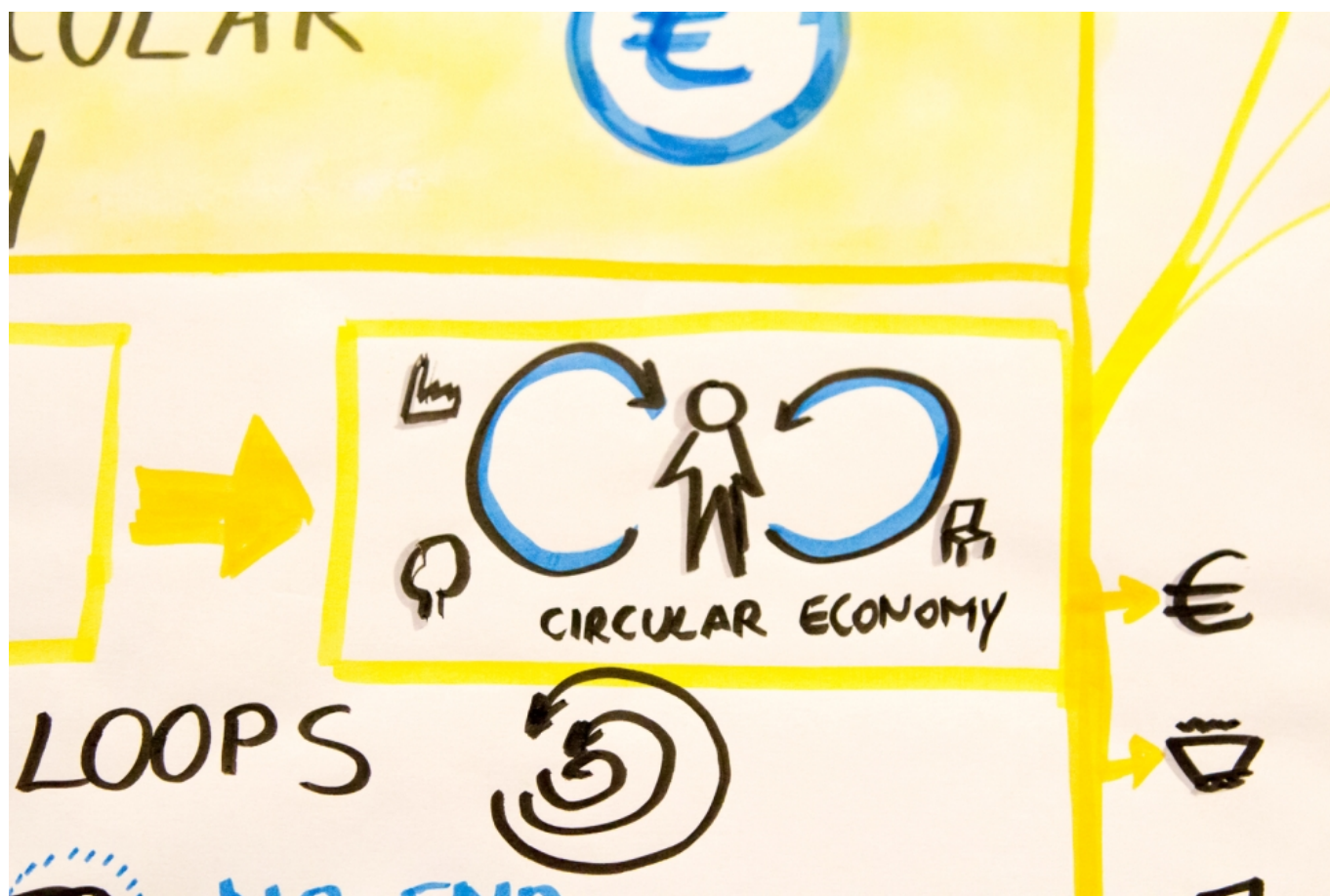

Zamknąć obieg

Gospodarka cyrkularna (*circular economy*) to jedna z propozycji mających uchronić Ziemię przed skutkami nadmiernego zużycia zasobów i produkcji odpadów. Jak twierdzi Ellen MacArthur, główna propagatorka tego modelu, trzeba działać szybko, tak by nie spełniły się ponure wizje i w 2050 roku w oceanach nie znajdowało się więcej plastiku niż ryb¹.

Opublikowany niedawno raport *Programu Środowiskowego ONZ (UNEP)*, zatytułowany „W stronę planety wolnej od zanieczyszczeń”, pokazuje, jak destrukcyjny wpływ na ekosystemy, ludzkie zdrowie, a także na gospodarkę, mają substancje wprowadzane do środowiska przez człowieka. UNEP w swoim pragmatycznym podejściu do problemu nawołuje do działania rządu oraz przedstawicieli biznesu, proponując przyjęcie w sferze zarządzania systemem produkcji rozwiązań w duchu *circular economy*².

[flickr.com/photos/plan_c_innovatienetwerk/11227183055](https://www.flickr.com/photos/plan_c_innovatienetwerk/11227183055)

Oznacza to odejście od tradycyjnego, liniowego wykorzystania materiałów i produktów, tj. łańcucha wydobywanie – produkcja – konsumpcja – śmietnik. W zamian, gospodarka o obiegu zamkniętym powinna ten łańcuch domknąć i wiernie imitować znany ze środowiska naturalnego obieg materii, w którym nic nie ginie. A więc postawić na naprawę, ponowne użycie, w końcu recykling, kompostowanie i w ostateczności skierować nieodzyskiwalne materiały do kosza. Dzięki temu zmniejszy się wydobywanie i produkcja surowców i materiałów. Jak by to miało wyglądać w praktyce? Kupowany przez nas produkt jest odpowiednio zaprojektowany, tak żeby można było go długo użytkować, poddawać naprawom, a w końcu cyklu życia odzyskać z niego jak najwięcej wartościowych materiałów i użyć ich ponownie w produkcji. Zmianom uleg muszą więc nie tylko

produkty, komponenty, ale także opakowania, które obecnie niemalże natychmiast po zakupie stają się śmieciami. Komisja Europejska pracuje właśnie nad rozwiązaniami mającymi poszerzyć zakres środowiskowej odpowiedzialności producenta od projektu po opakowanie.

Sama koncepcja *circular economy* od kilku lat promowana jest głównie przez Komisję Europejską (Dyrekcję Generalną ds. Środowiska) oraz fundację założoną przez utytułowaną brytyjską żeglarzkę Ellen MacArthur. Temat zyskuje coraz większe zainteresowanie w biznesie, jest dyskutowany w ramach Światowego Forum Ekonomicznego w Davos, a tegoroczna konferencja World Circular Economy Forum w Helsinkach zgromadziła 1,5 tysiąca uczestników.

Gospodarka o obiegu zamkniętym (GOZ), bo takie tłumaczenie przyjęło się w Polsce za oficjalne³, przypomina trochę gospodarczą wersję coraz bardziej popularnego na całym świecie lifestyleowego ruchu *zero waste* (zero odpadów), którego celem jest radykalne ograniczenie odpadów. Podobnie jak liderka ruchu *Zero waste*, Bea Johnson, która przekonuje że ograniczenie produkcji odpadów to same korzyści dla domowego budżetu, również promujący ekonomię cyrkularną pokazują, że producenci mają żywotny interes w tym aby zużyte produkty trafiły do ich systemu odzysku, a nie na przypadkowy śmietnik.

Według analiz Komisji Europejskiej i firmy doradczej McKinsey, wprowadzenie w życie zasad gospodarki cyrkularnej w Unii Europejskiej może przynieść nawet 1,8 biliona euro korzyści rocznie i do 2030 roku przyczynić się do powstania 2 milionów miejsc pracy⁴. „Zamknięcie obiegu” pozwoli bowiem producentom ustabilizować dostęp do surowców, których ceny na światowych rynkach w ostatnich latach gwałtownie się zmieniały, a także stworzyć nowe modele prowadzenia biznesu. Ten ostatni element budzi pewne kontrowersje. Nowe modele biznesowe mają zmienić filozofię konsumpcji oraz relacje dostawca-konsument, i sprawić, że zamiast posiadania urządzeń (np. pralki) na własność, będziemy je wypożyczać od producenta.

Jednak obawy związane z *circular economy* dotyczą przede wszystkim jego faktycznego wpływu na środowisko. Wynika to głównie z występowania tzw. efektu odbicia (ang. *rebound-effect*), a więc sytuacji, w której w wyniku wzrostu efektywności wykorzystania surowca zwiększy się też jego konsumpcja⁵. Dodatkowo jak pogodzić dążenie do zwiększenia zysku z troską o środowisko naturalne? To jeden z odwiecznych problemów dotyczących działań biznesowych reklamowanych jako zrównoważone⁶. Dlatego zapowiedzi firmy Apple, która już za kilka lat planuje produkować iPhony wyłącznie w oparciu o surowce odzyskane ze starych aparatów należy przyjąć z pewną dozą sceptycyzmu.

O ile w sektorze prywatnym dobrowolne stosowanie zasad modelu *circular economy* może nie przynosić oczekiwanych rezultatów, o tyle prawodawstwo wprowadzane na poziomie unijnym powinno powoli, ale konsekwentnie poprawiać zarządzanie zasobami. Przyjęty przez Komisję Europejską w grudniu ubiegłego roku pakiet dotyczący gospodarki o obiegu zamkniętym (Circular Economy Package) zobowiązuje państwa UE do zwiększenia poziomu recyklingu odpadów komunalnych do 65% do 2030 roku (w Polsce to na razie ok. 25%), a planowane są kolejne regulacje dotyczące tzw. ekodizajnu produktów i wykorzystania tworzyw sztucznych.

Jan Chudzyński

Jan Chudzyński – absolwent studiów w obszarze stosunków międzynarodowych, ekonomii rozwoju. Ukończył Szkołę Trenerów dla Dobrego Klimatu Pracowni na rzecz Wszystkich Istot oraz Szkołę Trenerów Edukacji Globalnej Ośrodka Działań Edukacyjnych „Źródła”. Interesuje się wpływem idei ekonomicznych na środowisko i społeczeństwo.

Przypisy:

1. *More plastic than fish in the sea by 2050, says Ellen MacArthur*, theguardian.com/business/2016/jan/19/more-plastic-than-fish-in-the-sea-by-2050-warns-ellen-macarthur
2. *Report of the Executive Director: Towards a Pollution-Free Planet*, unep.org/environmentassembly/report-executive-director-towards-pollution-free-planet
3. Można spotkać też inne tłumaczenia: gospodarka cyrkularna, gospodarka obiegu zamkniętego, gospodarka okrężna.
4. *Europe's circular-economy challenge*, mckinsey.com/business-functions/sustainability-and-resource-productivity/our-insights/europes-circular-economy-opportunity
5. Zink T., Geyer R., 2017, *Circular Economy Rebound*, Journal of Industrial Ecology, Volume 21, Issue 3, June 2017, Pages 593-602. onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/jiec.12545/full
6. *Czy rynek i kapitalizm uratują świat?* Wywiad z Rebeccą Elliott, zielonewiadomosci.pl/tematy/ekologia/czy-rynek-i-kapitalizm-uratuja-swiat